

ВИСТУП
голови Профспілки працівників НАН України А. І. Широкова
на Загальних зборах НАН України 15 квітня 2015 р.

Шановний Борисе Євгеновичу!
Шановне товариство!

Відкриваючи обговорення Звіту і доповіді, академік М.В. Попович привернув увагу аудиторії до важливої «вічної» проблеми: «влада і мораль».

Найчастіше влада і мораль існують як паралельні світи, що не пересікаються. Іноді під впливом великих соціальних збурень, наприклад, Помаранчевої революції або Революції гідності, вони зближуються, але з часом знову розходяться і живуть за своїми власними законами.

Не можна заперечувати, що нинішня влада багато в чому відрізняється від «попередників». Це і більш-менш послідовний курс на євроінтеграцію, це і патріотична налаштованість, задекларовані плани реформ у багатьох сферах економіки і суспільного життя. Нарешті це наміри (поки що наміри) рішучої боротьби з корупцією, яка є не менш небезпечним ворогом, ніж зовнішня агресія.

Влада полюбляє самопіар. Так само діють і нинішні можновладці, не втомлюючись розповідати про своє вірне служіння на благо народу. А от будь-яка критика дій влади, особливо критика соціально-економічного курсу і його наслідків, викликає мало не звинувачення у сприянні Кремлівській пропаганді. Уряд, очевидно, забуває аксіому: відсутність критики є свідченням відсутності демократії, що аж ніяк не поєднується з європейськими цінностями. Саме нинішня українська влада своєю антисоціальною політикою створює внутрішні загрози і сприяє здійсненню сценарія путінського режиму щодо України. Відсутність сьогодні масштабних акцій протесту, хоч для цього є всі об'єктивні підстави, свідчить, що мільйони громадян розуміють: не можна смертельному ворогу, який ніколи не змириться з існуванням вільної демократичної європейської України давати додаткові важелі для дестабілізації ситуації. Народ понад рік тому авансував кредит довіри нинішній владі. Люди усвідомлюють, що перемоги без жертв не буває. Вони готові були затягнути паски, погоджуючись на певний період перейти на режим обмежень і економії. Разом з тим, люди не хочуть, щоб ці паски перетворились на зашморг на їхній шії.

Нажаль, саме в цьому напрямку і розвиваються події. Недолуга фінансово-економічна політика «уряду реформаторів» приносить невтішні результати: гривня знецінилась у 2,5-3 рази, розкручується

спіраль інфляції, яка навіть за офіційними прогнозами у поточному році сягне 42-50%. У разі зростають тарифи для населення на електроенергію, комунальні послуги (газ, опалення, водопостачання), тарифи на проїзд у громадському транспорті. І замість того, щоб хоч якось компенсувати громадянам їхні втрати, влада в черговий раз намагається ошукати пересічних українців, перекладаючи на них весь тягар і неоголошеної війни, і фінансово-економічної кризи. Заморожується, а то і зменшується заробітна плата працюючих. Мінімальна заробітна плата вже давно не відповідає реальному прожитковому мінімуму, а не тому, який штучно занижується протягом останніх років. З січня 2013р. не переглядається оплата праці у бюджетній сфері, у т. ч. і у НАН України, оскільки з того часу не переглядається розмір І тарифного розряду за ЄТС.

Цинічно звучать заклики урядовців з розумінням віднестись до необхідності скорочувати дефіцит Державного бюджету, а також збільшувати видатки на армію, оскільки ці «мантри» стосуються мільйонів простих людей. Виникає запитання: хіба ми вже подолали тіньову економіку, прикрили офшори і кримінальні схеми «мінімізації податків», навели лад у тендерних закупівлях, ввели прогресивну шкалу оподаткування і, нарешті, зробили дієві кроки по демонтажу олігархічної моделі економіки? А чому б не запозичити досвід США, де 1 відсоток найбагатших людей сплачує 37% всіх податків. В Україні це співвідношення лише 1 до 4!!! Ось де лежать десятки, а то і сотні мільярдів гривень.

Вперше в історії сучасної України під каток «реформаторів» потрапили працюючі пенсіонери. 2 березня 2015 р. ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення», який передбачає: заборону деяким категоріям працівників, у т. ч. науковцям, працювати на своїх посадах і отримувати пенсію, призначену згідно з відповідними законами; замороження показника середньої заробітної плати в країні, від чого залежатимуть розміри новопризначених пенсій. Особливе обурення викликає норма, що нарахована пенсія працюючим пенсіонерам виплачується у розмірі лише 85 відсотків?! (Ця норма поки що діятиме до 31 грудня 2015 р.) . Прийняття цього закону свідчить, що Уряд і парламент грубо порушили Конституцію України, фактично узаконивши пограбування (експропріацію) власності громадян. Адже відповідно до ст.41 Конституції України приватна власність є недоторканою і спроба позбавити пенсіонерів частини їх власності є примусовою конфіскацією їх майна. Цією ж статтею встановлено, що конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду. Саме до таких висновків

прийшло і Головне науково-експертне управління апарату Верховної Ради України.

Науковці постали перед дилемою: або-або. Або продовжувати працювати на наукових посадах і тоді з 1 квітня переходити на пенсію за загальним пенсійним законодавством, а при остаточному звільненні наукова пенсія їм ніби буде повернута. Або вони продовжують отримувати наукову пенсію за умови, що звільняються з наукових посад і переходять працювати, умовно кажучи, на посади сантехніка, прибиральника чи чергового.

Вже є певна негативна статистика. Станом на 1 квітня 2015 р. у НАН України звільнилося 772 науковці і 68 науковців перейшли на інші посади. В переважній своїй більшості це доктори і кандидати наук. Ще катастрофічніша ситуація з цієї ж причини спостерігається у ВНЗ України. У зв'язку з загрозою подальшої втрати інтелектуального потенціалу вишів і наукових установ ряд народних депутатів від фракцій, що входять до складу коаліції (серед них і голова Комітету з питань науки і освіти Л.М.Гриневич), внесли законопроект №2528 «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (щодо збереження науково-педагогічного кадрового потенціалу країни). Цим законопроектом фактично усувається дискримінація щодо науковців в частині їх права працювати і отримувати наукову пенсію. Академічна профспілка надасть всебічну підтримку під час розгляду і прийняття зазначеного закону, як публічно, так і, у разі необхідності, шляхом проведення масової акції.

Шановні колеги! Нинішня влада, вищі посадові особи держави, до речі, як і їх попередники, не дуже добре розуміють роль і значення науки для майбутнього України - важливого чинника національної безпеки. А звідси виникає спокуса зекономити на науково-технічній сфері, перш за все НАН України. У своєму виступі віце-президент нашої Академії А.Г.Загородній наводив бюджет НАН України у еквіваленті євро. Це обсяг фінансування лише одного середнього за розмірами європейського університету. А от коли у гривнях, то сума 2,3 млрд. грн. це вже ніби солідно.

Протягом останнього року негативу додавало те, що, на жаль, фактично повністю були відсутні особисті контакти між керівництвом держави і керівництвом Академії. Це добре, що 14 квітня відбулась перша зустріч П.О.Порошенка з Б.Є.Патоном. Швидше за все вона носила церемоніальний характер. Вже після виборів в Академії необхідно докласти всіх зусиль для налагодження постійної комунікації.

Шановна громадо! Більшість з нас усвідомлює, що Академія повинна змінюватись, що науковий консерватизм і традиції мають поєднуватись з

реформуванням і оновленням. Питання лише в тому: будемо ми це робити самі, чи хтось зробить це за нас. Є кроки, які давно назріли і реалізація яких лише сприятиме престижу і авторитету Академії, зміцнить її демократичні засади. Серед них перегляд критеріїв виборів до Академії з огляду на необхідність посилення їх об'єктивності, зокрема індексу цитування вчених, а також однією з умов обрання повинно стати перебування на науковій посаді за основним місцем роботи; обрання керівників і керівних органів Академії представницькими з'їздами або конференціями всіх учених підвідомчих наукових установ; вдосконалення мотивуючої ролі винагороди за членство в Академії, зокрема на основі введення практики періодичної атестації членів Академії і визначення на її основі доцільності виплати винагороди.

Плагіатом ніколи не займався. Тому називаю, звідки я взяв ці пропозиції: Постанова Загальних зборів Національної академії педагогічних наук України, які відбулись на початку квітня.

А тепер додаю від себе ще дві пропозиції: До складу Загальних зборів з правом ухвального голосу для розгляду усіх питань (крім виборів дійсних членів Академії і член-кореспондентів) делегувати у розумній пропорції представників наукових установ – докторів і кандидатів наук.

Передбачити (у виняткових випадках) можливість виключення зі складу Академії. Події останнього часу – анексія Росією Криму, війна на сході України показали справжнє обличчя деяких як «українських» академіків, так і іноземних її членів. У відповідь на таку пропозицію чуємо: це не передбачено Статутом НАН. Так хто ж вам, шановні академіки, заважає це зробити. Тим більше, якщо ви не хочете бути в одній компанії з відвертими українофобами.

Шановні колеги! Хочу привернути увагу до питання, яке останнім часом стає все більш резонансним. Академія володіє великим майновим комплексом, переданим їй державою, у т. ч. і об'єктами соціальної інфраструктури, земельними ділянками і т. п.

На минулорічному пленумі ЦК профспілки було розглянуто питання «Про роботу Управління справами НАН України з вирішення соціальних питань та забезпечення функціонування об'єктів соціальної інфраструктури Академії». Рішення наступне:

1. Роботу УС визнати незадовільною.
2. Запропонувати Президії НАН України спільно з ЦК профспілки створити комісію для аналізу викладених фактів та оцінки діяльності УС.
3. Доручити Президії ЦК профспілки, у разі наявності відповідних підстав, звернутися до Президії НАН України з вимогою про недоцільність перебування на своїй посаді керуючого справами НАН України.

Комісія була створена, факти підтверджені, а оцінка діяльності Управління справами, насамперед його керівництва, відсутня і сьогодні. У мене складається враження, що у наведенні ладу в цій сфері більше зацікавлені профспілка і Служба безпеки України, ніж Президія Академії.

В умовах, коли на адресу НАН України нерідко лунають звинувачення у неефективному управлінні державною власністю та зловживаннях, діяльність УС дає додаткові приводи для різного роду нападок на Академію. Наступного тижня відбудеться IV пленум ЦК профспілки і ми знову повернемося до цього питання. Адже ситуація лише погіршується і ми ризикуємо втратити те, що створювалось і працювало у складі НАН України протягом багатьох років. Оцінки будуть жорсткі і радикальні. Проте я переконаний, що профспілка і Президія НАН України знайдуть правильне рішення, що позбавить нас необхідності звертатись до Генеральної прокуратури та інших правоохоронних органів.

Шановні учасники Загальних зборів! Пропоную затвердити Звіт про роботу НАН України у 2010-2014 роках і доповідь, з якою виступив Б.Є.Патон. Від імені ЦК профспілки хочу подякувати всьому складу Президії НАН України, з яким ми взаємодіяли у звітному періоді, і висловити впевненість, що така ж співпраця буде і після обрання нового керівного органу Академії.

Перед нашою Академією постає зараз багато викликів. Легкого життя не буде. Проте такій інтелектуальній громаді як НАН України до снаги подолати всі труднощі і проблеми. Іншого вибору просто не існує, якщо ми хочемо у 2018 р. достойно зустріти її 100-річний ювілей.

Нехай всім щастить!

Дякую за увагу!